

ISTRAŽIVANJE TEZA I NAČELA ZA PROSUDBU KATEKIZAMA PREMA SUVREMENIM KATEHETSKIM DOKUMENTIMA

JOSIP JAKŠIĆ
Koparska 58, 10000 Zagreb

Stručni članak
Primljeno 30. 9. 1994.
UDK 238:262.6
268:262.6

Sažetak

Vrednovanje katekizama, katehetskih priručnika i katehetskih udžbenika nije lako. Da prosudba katekizama ne bi bila paušalna, potrebno je stvoriti načela prema suvremenim katehetskim dokumentima. Još više su takva načela potrebna kada se postavljaju ciljevi, sadržaji i drugi elementi za Plan i program budućih katekizama, katehetskih priručnika ili udžbenika. Autor otkriva teze i načela za prosudbu katehetskih djela.

Načela za prosudbu katehetskih djela nalaze se osobito u sljedećim papinskim dokumentima: OKD, EN i CT. Za nas je posebno važno što iz tih dokumenata donosi dokument naših biskupa RNE, te koje usmjerenje on daje našem naviještanju i katehezi.

Svaka katehetska prosudba ubuduće mora kao referencijalnu točku imati u vidu KKC i s njim u svezi najavljeni novi OKD.

Tri su najvažnija papinska dokumenta koji se bave naviještanjem vjere i obnovom kateheze u današnjem svijetu. Ishod im je u dokumentima II. vatikanskog sabora. Poznato je, naime, da je papa Pavao VI. držao dokumente II. vatikanskog sabora velikim katekizmom za naše vrijeme. Utvrđivanje pastoralne zadaće Crkve, zadatak evangelizacije u okviru katehetskog poučavanja u sadašnjem svijetu, ostavljeno je za post-koncilsko vrijeme.

U koncilskom Dekretu o pastirskoj službi biskupa izričito se kaže: "Sveti Sabor određuje da se izrade opći direktoriji o dušobrižništvu za potrebu biskupa i župnika s ciljem da im se time pruže sigurna pravila kako bi lakše i bolje mogli obavljati svoju pastirsku službu.

Neka se prema različitim prilikama pojedinih naroda ili krajeva sastave specijalni direktoriji o dušobrižništvu posebnih grupa vjernika, kao i direktorij o katehetskoj pouci kršćanskog puka u kojem će se iznijeti temeljna načela i sama organizacija te

pouke i načela o izradi vjeronaučnih knjiga.

Pri izradbi tih direktorija također valja imati na umu primjedbe što su ih iznijele komisije ili saborski oci."¹

Odgovor na postavljenu zadaću su ova tri papinska dokumenta: Opći katehetski direktorij (OKD), Apostolska pobudnica Evangelii Nuntiandi (EN) i Apostolska pobudnica Catechesi tradendae (CT).

1. dokument: *Directorium Catechisticum Generale* - Opći katehetski direktorij²

Glavni naslovnici OKD iz 1971. godine su biskupi, biskupske konferencije i oni koji su pod njihovim vodstvom odgovorni na području kateheze. *OKD bi trebao poslužiti*

¹ CD 44.

² S. CONGREGATIO PRO CLERICIS, *Directorium Catechisticum Generale*, Città del Vaticano, Libr. Ed. Vaticana, 1971. (također u: "AAS", 64(1972),97-176). Hrv. prijevod: SVETI ZBOR ZA KLERIKE, *Opći katehetski direktorij*, "Dokumentari" 38-39, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1972.

kao opći okvir temeljnih principa za sastavljanje nacionalnih katehetskih direktorija i katekizama.³ Komisija Svetog zbora za klerike temeljila je sastavljanje OKD na osnovnim pastoralnim i teološkim postavkama II. vatikanskog sabora: "Katehetska poduka ide za tim da vjera u ljudima preko proučavanja postane živa, svjesna i djelotvorna. Biskupi neka bdiju da se ta pouka s najvećom pomnjom i brigom pruži kako djeci i adolescentima, tako mladeži i odraslima; da se pri tom proučavanju pazi na prikladan rasporedaj i metodu koja je pogodna ne samo s obzirom na gradivo koje se obrađuje, nego i s obzirom na prirodne dispozicije, sposobnosti i dob i na životne okolnosti slušača. Konačno, neka paze da se to proučavanje oslanja na Sveto pismo, predaju, liturgiju, učiteljstvo i na život Crkve."⁴

S tom zadaćom u svezi postavljeni su OKD kriteriji koji se moraju imati na umu prilikom sastavljanja i predstavljanja sadržaja kršćanske poruke u katehezi:

- Cilj kateheze je zrela vjera kako pojedinca tako i kršćanske zajednice.⁵
- Kateheza mora voditi prožimanju vjere i života. To proizlazi iz tumačenja i naravi kateheze, a sažimlje se u temelju njezine zakonitosti, u pravilu: "vjernost Bogu i vjernost čovjeku".⁶
- Kateheza mora biti ucijepljena u čitavo dušobrižničko djelovanje Crkve.⁷
- Kateheza mora biti ekumenski usmjeren.⁸

Pri jasno postavljenom cilju za pomoć u sastavljanju nacionalnih direktorija i katekizama, kao i knjiga za pouku u vjeri, didaktičkih tekstova, nailazimo na sljedeća područja pojedinih pitanja, na koja upućuje OKD da bi se u konkretnom životu na njih tražio odgovor:

- Koje značenje ima kateheza u pastoralnom poslanju Crkve?
- Koja je narav i uloga kateheze?⁹
- Koji su središnji sadržaji kateheze?¹⁰
- Koji oblik poprima kateheza u različitim starosnim stupnjevima?¹¹
- Kojim se metodama kateheza služi?¹²
- Koje uvjete treba ispuniti i propise prihvatiti da bi kateheza postigla svoj cilj?¹³

Uvjetima i propisima koji su za uspjeh kateheze neizostavni treba pribrojiti prikladne postavke pomoćnih sredstava. Ovdje se prije svega misli na odgovarajuće vjeronaučne knjige - katekizme, koji na praktičan način pružaju sažetak vjeronauka. Pri tom "s najvećom pomnjom valja paziti da se kao nauk vjere ne iznose posebna tumačenja koja su tek privatna mišljenja ili mišljenja neke teološke škole. Nauk Crkve valja vjerno prenositi"¹⁴

Da bi se izbjegla ta opasnost, prije no što se službeno objave vjeronaučne knjige (katekizmi), valja ih podastrijeti ispitivanju i odobrenju Apostolske Stolice.

2. dokument: Evangelii Nuntiandi - Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu¹⁵

Papa Pavao VI. izdao je svoju apostolsku pobudnicu (EN) 8. prosinca 1975. o 10. obljetnici zaključka II. vatikanskog sabora.¹⁶ Sâm kaže da ima samo "jedan jedincati cilj: Crkvu XX. stoljeća učiniti još prikladnijom za naviještanje Evanđelja ljudima XX. stoljeća"¹⁷ To čini godinu dana nakon

³ G. GROPPA, *Opći katehetski direktorij*, u: M. PRANJIC (ured.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon*, Zagreb, Katehetski salezijanski centar, 1991, str. 545-547.

⁴ CD 14.

⁵ OKD II. i III. dio, br. 21-31.

⁶ OKD 34.

⁷ OKD 31.

⁸ OKD 27.

⁹ OKD 17. 18-35.

¹⁰ OKD 36-46.

¹¹ *Usp. OKD*, posebno br. 43 ("Hijerarhija istina što se mora sačuvati u katehezi") i br. 77-97 ("Peti dio: Kateheza prema dobi").

¹² *Usp. OKD*, br. 70-76 ("Četvrti dio: Elementi metodologije").

¹³ *Usp. OKD*, br. 103 ("Program djelovanja"); 104 ("Ciljevi"); 105 ("Sredstva"); 106 ("Propisi"); 116 ("Radna pomagala"); 118 ("Programi").

¹⁴ OKD 110.

¹⁵ PAULUS PAPA VI, *Adhortatio Apostolica Evangelii Nuntiandi*, u "AAS", 68(1976), 5-76. Hrv. prijevod: *Apostolski nagovor Evangelii Nuntiandi Njegove Svetosti pape Pavla VI. episkopatu, kleru i vjernicima cijele Crkve o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, "Dokumenti" 50, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1976.

¹⁶ G. GROPPA, *Evangelii nuntiandi*, u: M. PRANJIC (ured.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon*, nav. dj., str. 182-183.

¹⁷ EN 2.

općeg zasjedanja Sinode biskupa koja je, kao što je poznato, bila posvećena evangelizaciji. Po želji sinodalnih otaca Papa nastavlja i zaokružuje temu Sinode o evangelizaciji koristeći se plodovima njezina rada. Evangelizacija se u EN razumijeva kao mnogostruka dinamična stvarnost. Ona obuhvaća prvi navještaj dalekima i nevjernima, obnovljeni navještaj raskršćenjem svijetu, navještaj nekršćanskim religijama, pomoć u vjeri za vjernike i za one koji ne prakticiraju vjeru. S tim u svezi različiti su putevi evangelizacije. Ona želi čovjeka obuhvatiti u čitavom življenom svijetu u svjetlu Evanđelja.¹⁸ Tu nema nekih sustavnih predradnji nego sve situacije mogu poslužiti cilju evangelizacije. To nije ni jedinstveni, kontinuirani postupak, već se i u evangelizaciji mora računati sa stupnjevi, skokovima, lomovima, ponavljanjima i novim počecima. Njezin raspon je veoma velik: od početnog do konačnog obraćenja. Namijenjena je prvo kršćanskoj zajednici, ali i svim ljudima.¹⁹ *Sadržaj evangelizacije je radosna vijest spasenja sa svojom središnjom točkom: spasenjem u Kristu. Oko toga se okreće cijelo naviještanje Crkve.*

“Evangelizacija će uvijek, kao temelj, srž i u isto vrijeme najviši domet svog dinamizma, također jasno razglašavati da je u Isusu Kristu, Sinu Božjem koji postade čovjekom, koji je umro i uskrsnuo, kao dar milosti i Božjeg milosrđa svakome čovjeku ponuđeno spasenje.”²⁰

Prema apostolskom nagovoru “Evangelii nuntiandi” nalazimo u postupku evangelizacije šest elemenata:

*a) Svjedočanstvo života ili svjedočanstvo bez riječi*²¹

Naviještanje se događa najuvjerljivije svjedočanstvom života. Kršćani ili skupine kršćana unutar ljudske zajednice u kojoj žive očituju svoja shvaćanja i prihvaćanja, svoje zajedništvo života, svoju uzajamnost u nastojanjima za ono što je dobro i čestito. Oni time zrače svoju vjeru i vrednote koje su iznad uobičajenih vrednota i svoju nadu u nešto što se čovjek po sebi ne bi usudio ni sanjati. Takvim svjedočanstvom kršćani kod onih s kojima žive pobuđuju pitanja:

Zašto su oni takvi? Zašto provode takav život? Tko ih nadahnjuje? Takva pitanja čine čovjeka otvorenim za naviještanje.

*b) Riječ života ili izričito naviještanje*²²

Svjedočanstvo bez riječi nije dostatno. Nema istinske evangelizacije ako se ne obznani ime, nauk, život, otajstvo Sina Božjega Isusa iz Nazareta i njegovo obećanje Kraljevstva.

*c) Pristanak srca*²³

Odgovor na navještaj je unutrašnji pristanak. Pristanak uz istine koje je Gospodin objavio. Još više pristajanje uz program Isusa Krista na život koji je od sada promijenjen u svjetlu Evanđelja.

*d) Ulazak u zajednicu*²⁴

Pristajanje koje ne može ostati apstraktno i beživotno očituje se vidljivim ulaskom u zajednicu vjernika. To je Crkva, vidljivi sakrament spasenja koja je sâma znak preobrazbe i novosti života. Nitko ne može sâm za sebe biti kršćanin, potrebna mu je zajednica Crkve koja će u početku možda biti mala, ali u kojoj će se doživjeti zajedništvo vjernika i povezanost sa sveopćom Crkvom.

*e) Primanje znakova*²⁵

Pridruženje Crkvi i život s njome slavi se primanjem znakova, sakramenata. Sakramenti Crkvi očituju, slave i podržavaju primljenu vjeru. Tu dolazi do izraza liturgija koja je temeljna funkcija zajednice u kojoj pojedinac i zajednica očituju svoju vjeru.

*f) Apostolsko djelovanje*²⁶

Onaj tko je evangeliziran i sâm počinje evangelizirati. Nemoguće je zamisliti da je

¹⁸ EN 19.

¹⁹ EN 18.

²⁰ EN 27.

²¹ EN 21.

²² EN 22.

²³ EN 23.

²⁴ EN 23.

²⁵ EN 23.

²⁶ EN 24.

netko Riječ prihvatio, a da sâm sa svoje strane ne počinje svjedočiti i naviještati.

U redovitom obliku evangelizacije ni jedan od ovih elemenata ne bi smio biti ispušten.

Jasno je izraženo da se navještaj spasenja odnosi na konkretan život čovjeka, da kršćansko oblikovanje života time postaje sadržaj naviještanja. Odatle slijedi da se navještaj mora prilagoditi različitim situacijama i odnositi se na prava i dužnosti čovjeka, na život u obitelji, na zajedništvo života u društvu, na međunarodni suživot, mir, pravdu, razvoj, prije svega na to da se prevlada sve ono što čovjeka stavlja na rub života: "... glad, kronične bolesti, nepismenost, osiromašenost, nepravde u međunarodnim odnosima i naročito u trgovinskoj razmjeni, stanja gospodarskoga i kulturnog neokolonijalizma koji je često jednako okrutan kao i stari politički kolonijalizam... Sve to evangelizaciji nije tuđe."²⁷ S druge pak strane EN očito brine da se ne bi navještaj spasenja razvodnio i poslanje Crkve svelo na čisto ovozemaljske programe, njezini ciljevi samo na antropocentrični način promatranja; spasenje na blagostanje, njeno djelovanje na inicijative u političkim i socijalnim oblastima.²⁸

Razvodnjavanje navještaja spasenja može se otkloniti samo ako evangelizacija bude nošena Duhom Svetim i ako se naviješta u povezanosti s Kristom i Crkvom. To EN posebno naglašava radi onih "za koje želimo vjerovati da su dobronamjerni, ali nesumnjivo u duhu zbunjeni, kako ponavljaju da hoće ljubiti Krista ali bez Crkve, slušati Krista ali ne i Crkvu, pripadati Kristu ali izvan Crkve."²⁹ Kateheza je u EN shvaćena kao oblik evangelizacije. Katehizaciju definira kao sistematsko, religiozno poučavanje o temeljnim istinama objave, koja se prije svega mora odvijati gdje je to moguće: u crkvi, u školi, u kršćanskim obiteljima, "samo ako vjeroučitelji raspolazu odgovarajućim tekstovima koji su napisani mudro i vješto, pod vodstvom biskupa. Metode moraju biti primjerene dobi, kulturi i sposobnostima vjeroučenika... opaža se da suvremeni uvjeti sve više zahtijevaju katehetsku pouku u obliku kate-

kumenata za mnogobrojnu mladež i odrasle"³⁰.

3. dokument: *Catechesi Tradendae* - Apostolska pobudnica *Catechesi tradendae*³¹

Apostolska pobudnica pape Ivana Pavla II. iz 1979. godine s temom: "Kateheza u našem vremenu s posebnim osvrtom na katehezu djece i mladih",³² imala je vrlo buran nastanak.

Ovaj dokument je pripremio još Pavao VI. na temelju dokumentacije koju je ostavila IV. opća sinoda biskupa, održana u Rimu, u listopadu 1977. godine. U uvodu papa Ivan Pavao II. naznačuje da zahvaća u razmišljanja i djelo svojih prethodnika i želi pomoći produbljenju započetih katehetskih nastojanja s II. vatikanskim saborom.

Oslonivši se na postavke OKD, za koji kaže da "ostaje osnovni dokument za promicanje i ravnanje katehetske obnove unutar cijele Crkve",³³ te na apostolsku pobudnicu EN, Papa želi izdvojiti samo nekoliko vidova tako široke teme, one aktualnije i odlučujuće, te ih možemo svrstati s obzirom na tri gledišta:

- značenje kateheze i povijesti Crkve;
- bistrenje najznačajnijih sadržaja kateheze;

²⁷ EN 30.

²⁸ EN 32.

²⁹ EN 16.

³⁰ EN 44. Iako jedino ovaj broj iz cijele EN direktno govori o katehezi i cijeli joj je samo on posvećen, ipak je ovaj dokument predstavljao važno usmjerenje k daljnjem produblivanju naravi i uloge kateheze u općem pastoralu.

³¹ JOHANNES PAULUS II, *Adhortatio Apostolica Catechesi Tradendae*, u: "AAS" 71(1979), 1277-1340. Hrv. prijevod: *Apostolska pobudnica Catechesi tradendae*, u: "Kateheza" 1(1979)4, str. 24-46; 2(1980)1, str. 35-47. Također: "Glas Koncila", br. 24/1979, prilog: *Apostolska pobudnica Catechesi tradendae Njegove Svetosti Ivana Pavla II. biskupima i vjernicima cijele Crkve o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, str. 16. Vidi također: *Apostolska pobudnica Catechesi tradendae Njegove Svetosti pape Ivana Pavla II. biskupima, svećenicima i vjernicima cijele Crkve o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Zagreb, Nadbiskupski duhovni stol - Glas Koncila, 1994.

³² G. GROPPPO, *Catechesi tradendae*, u: M. PRANJIC (ured.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon*, nav. dj., str. 104-105.

³³ CT 2.

- postavke za katehetske priručnike i katekizme.

Najprije nakon kratkog uvoda o povijesti i značenju dokumenta (br. 1-4), Papa nam predstavlja našega jedinog učitelja Isusa Krista koji je središte i cilj svake kateheze (br. 5-9). *Papa ovdje govori o zdravom kristocentrizmu:*

“Želimo ponajprije naglasiti da u srcu kateheze bitno nailazimo na osobu, i to na osobu Isusa iz Nazareta, ‘Očeva Jedino-rođenca, puna milosti i istine’, koji je trpio i umro za nas i koji sada kao uskrsli živi zauvijek s nama. To je Isus, ‘Put, Istina i Život’, a kršćanski život sastoji se u nasljeđivanju Krista, ‘sequela Christi’. Bitni je i prvotni predmet kateheze - prema izrazu koji je drag svetom Pavlu i drag suvremenoj teologiji - ‘Kristova tajna’. Katehizirati znači navesti na neki način čovjeka da istražuje tu tajnu u svim njezinim razmjerima: ‘Potpuno osvjetliti rasporedbu ove tajne... shvatiti zajedno sa svima svetima koja je tu širina, duljina, visina i dubina, i upoznati Kristovu ljubav koja nadilazi svaku spoznaju i uči... u svu puninu Božju’. To dakle znači otkriti u Kristovoj osobi cijeli vječni Božji naum koji se u njoj ispunjava. To znači nastojati razumjeti značenje Kristovih djela i riječi, znakova koji su ostvareni po njemu, jer oni skrivaju i ujedno otkrivaju njegovu tajnu. U tom smislu konačni je cilj kateheze uvesti čovjeka ne samo u dodir, nego u zajednicu, u bliskost s Isusom Kristom. Samo on može dovesti do Očeve ljubavi u Duhu i učiniti nas sudionicima života Svetoga Trojstva.”³⁴

Nakon ovog povijesnospasenjskog kristološkog djela u kratkom povijesnom presjeku koji pokazuje ulogu kateheze u životu Crkve i podređuje ga dušobrižničkoj i misionarskoj djelatnosti Crkve, utvrđuje “kateheza se, napokon, stalno mora obnavljati u određenom proširenju primanja same sebe u svojim metodama, u traženju prilagođenog govora i u iskorištavanju novih sredstava predavanja poruke. Ta obnova nema uvijek jednaku vrijednost, i sinodalni oci željeli su realistički priznati, s jedne strane, neosporni napredak u životnosti katehetskog djelovanja i pothvata koji mnogo obećavaju, a s druge strane upozoriti na

granice pa i nedostatke u onome što je do sada ostvareno. Te granice posebno su važne ukoliko postoji opasnost da se okrnji cjelovitost sadržaja. ‘Poruka narodu Božjemu’ jasno je naglasila da je za katehezu ‘jednako opasno kako ponavljanje kad prijede u uhodanost koja se protivi svakoj promjeni, tako i nepromišljena brzopletost koja olako prilazi stvarima”³⁵

Nadalje CT katehezu promatra kao stupanj evangelizacije i donosi definiciju kateheze.³⁶ Određuje specifičnost kateheze i njezine posebne ciljeve, naglašuje potrebu sistematske kateheze³⁷ i pokazuje da se sistematska kateheza kao nužnost ne opire životnom iskustvu, da se u metodi ortopraksa ne suprotstavlja ortodoksiji.³⁸

Ipak centralna postavka dokumenta CT je *sadržaj kateheze*. Papa Ivan Pavao II. ponovo zahvaća u uvodu označena crkvena ostvarenja i izričito traži, s posebnim naglaskom, cjelovitost sadržaja: “Kakva bi to bila kateheza koja ne bi dala potpuno mjesto stvaranju čovjeka i njegovu grijehu; otkupiteljskom nacrtu našega Boga i njegovoj dugoj i predanoj pripravi i ostvarenju; utjelovljenju Sina Božjega, Mariji - Bezgrešnoj, Majci Božjoj, uvijek Djevici, koja je s dušom i s tijelom uznesena u nebesku slavu - i njezinoj ulozi u tajni spasenja; tajni grijeha koji je na djelu u našim životima i Božjoj sili koja nas oslobađa od grijeha; potrebi pokore i askeze; sakramentalnim i liturgijskim činima, stvarnosti euharistijske prisutnosti, sudjelovanju u božanskom životu ovdje i na drugom svijetu, itd.? Isto tako ni jedan pravi kateheta ne može zakonito raditi na svoju ruku i birati iz poklada vjere ono što smatra važnim i što smatra da nije važno te poučavati jedno, a odbacivati drugo.”³⁹

³⁴ CT 5.

³⁵ CT 17.

³⁶ CT 18. Donosi definiciju kateheze: “Općenito možemo ovdje zapamtiti da je kateheza vjerski odgoj djece, mladih i odraslih, koji posebno sadrži predavanje kršćanske nauke na organski i sistematski način s ciljem da se uvedu u puninu kršćanskog života.”

³⁷ CT 19; 20; 21.

³⁸ CT 22.

³⁹ CT 30.

Briga oko *cjelovitosti sadržaja* također sili Papu da naglasi etičke zaključke iz navještaja vjere kao *ekumenski karakter kateheze*: "Odatle i briga koju će voditi kateheza da ne ispusti, nego, naprotiv, da osvijetli kako treba, u svom naporu vjerskog odgoja, stvarnosti kao što su ljudska akcija za integralno oslobođenje, traženje složnijega i bratskijeg društva, borba za pravdu i izgradnju mira."⁴⁰

Papa iznosi iscrpno ekumensku dimenziju kateheze: "Kateheza ne može biti strana ovoj ekumenskoj dimenziji, jer su svi vjernici pozvani da sudjeluju u ovom pokretu k jedinstvu prema vlastitim mogućnostima i svojem položaju u Crkvi"⁴¹

Nakon vrednovanja naslovnika kateheze i nekih puteva i sredstava kateheze Papa nadolazi na postavke katehetskih knjiga i priručnika, a da posebice ne određuje neki tip knjige, te piše:

"Svi oni koji preuzimaju na se tešku dužnost izrade katehetskih pomagala ili, što je još važnije, katekizamskog teksta, ne mogu to činiti bez odobrenja Pastirâ koji su ovlaštteni da ga daju, niti bez što bližeg nadahnuća Općim katehetskim direktorijem, koji ostaje norma na koju se treba pozivati.

U vezi s tim ne mogu propustiti da ne uputim žarki poticaj biskupskim konferencijama cijeloga svijeta: neka poduzmu, strpljivo ali odlučno, opširan posao koji treba ostvariti u slozi s Apostolskom Stolicom, da se izrade pravi katekizmi, vjerni bitnim sadržajima Objave i suvremeni što se tiče metode te sposobni da odgoje za snažnu vjeru kršćanska pokoljenja novoga doba."⁴²

Daleko od toga da bi katekizmi izgubili svoju bitnu važnost, dapače, oni dobivaju novu vrijednost. Papa naglašava da su mnogobrojna i neobično uspješna djela ugledala svjetlo i predstavljaju stvarno bogatstvo u službi poučavanja, ali je u isto vrijeme zabrinut zbog izrade onih knjiga koje, da se pronađe prikladniji jezik ili da se bude moderan što se tiče pedagoških metoda, pojedina pedagoška djela dezorijentiraju mladež, a također i odrasle, bilo ispuštanjem svjesnim ili nesvjesnim, bitnim čimbenika vjere Crkve, bilo da se daje pretjerana vrijednost nauštrb drugih, bilo, nadasve

da se služi nekom općom vizijom podosta horizontalne naravi, što nije u skladu s naukom crkvenog Učiteljstva.⁴³

Izrada katehetskih priručnika i katekizama mora se odvijati po određenim načelima koja se naziru iz poimanja kateheze. Ukoliko se iz prijašnjih papinskih dokumenata ne može o njima donijeti zaključak, želio ih je papa Ivan Pavao II. u ovoj svojoj apostolskoj pobudnici ocrtati.

4. dokument: Radosno naviještanje Evandjelja i odgoj u vjeri (RNE). Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze⁴⁴

Biskupski dokument RNE prvi je temeljni poratni i postkoncilski evangelizacijsko-katehetski dokument Biskupske konferencije Jugoslavije. Nacrt dokumenta izradila je deseteročlana komisija Katehetskog vijeća BKJ za katehetski plan i program na čelu s Josipom Ladikom, predsjednikom, i Josipom Baričevićem, koordinatorom rada Komisije. Tekst je prihvaćen 21. rujna 1983.⁴⁵

Biskupski dokument RNE istodobno je plod naših dosadašnjih, osobito postkoncilskih, obnoviteljskih nastojanja na području religioznog odgoja i kateheze, te novo polazište i putokaz "za još zauzetije, sustavnije, stručnije i stvaralačkije zalaganje u radosnom naviještanju Evandjelja i trajnom odgoju svih članova naših kršćanskih zajednica u vjeri" (iz uvodne riječi biskupa Ćirila Kosa, predsjednika KV BKJ od 1974).⁴⁶

⁴⁰ CT 29.

⁴¹ CT 32.

⁴² CT 50.

⁴³ CT 49.

⁴⁴ BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje Evandjelja i odgoj u vjeri. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 1983. "Dokumenti" 67.

⁴⁵ J. BARIČEVIĆ, *Radosno naviještanje Evandjelja i odgoj u vjeri*, u: M. PRANJIC (ured.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon, nav. dj.*, str. 624-625. ISTI, *Obnova religioznog odgoja i kateheze u našoj Crkvi*, u "Bogoslovska smotra" (1984)1,37-69, i u "Kateheza" (1984)1, str. 45-59, i (1984)2, str. 67-78.

⁴⁶ Kao točka 45, str. 625.

Ovaj dokument u svom prvom dijelu vjerno slika situaciju naše Crkve poslije II. svjetskog rata, koja se brzo i burno mijenja, te s nepunim desetljećem postaje naša povijest, ali s posljedicama na koje moramo računati u budućnosti. To ima u vidu i uvodničar dokumenta biskup Kos kada kaže: "Očito, taj će prvi dio dokumenta biti podložan promjenama kako se budu mijenjale prilike o kojima se u njima govori."⁴⁷

U drugom dijelu RNE kao i papinski dokumenti stavlja katehezu u cjelokupnu pastoralnu dušobrižničku djelatnost Crkve. Treći dio RNE, koji je najvažniji za teze o analizi katekizama i katehetskih priručnika, sadrži fundamentalna religiozno-odgojna i katehetska načela o cjelovitom komuniciranju kršćanske poruke u "vjernosti Bogu i čovjeku". U tom se dijelu iznose načela o izradi i praktičnom izvođenju cjelovito shvaćenog religiozno-odgojnog i katehetskog programa u radu s djecom, mladima i odraslima svih dobi i svih životnih okolnosti. Jednakom brigom se ističe važnost pravilnog izbora ciljeva, sadržaja, metodičkih pristupa i medija komuniciranja u sustavnom i kvalitetnom religioznom odgoju i katehezi. "Kao temeljni dokument o obnovi religioznog odgoja i kateheze u našoj Crkvi, ove su Smjernice također temelj za izradu našeg katehetskog direktorija i naših katehetskih planova i programa za katehizante svih dobi",⁴⁸ za ovu studiju su od neprocjenjive važnosti u odnosu na novije papinske dokumente, prethodno analizirane, za stvaranje teza, kriterija i načela analize i za prosuđivanje naših katehetskih priručnika nastalih upravo u to vrijeme.

S obzirom na komuniciranje kršćanske poruke i na pojedine vidove - "vjernosti Bogu i čovjeku", s obzirom na cjelovitost navještaja *kršćanske poruke spasenja*, ciljeva, sadržaja, metoda i sredstava RNE se uglavnom drži i preporuča upute sadržane u općim crkvenim dokumentima,⁴⁹ ali također s obzirom na našu situaciju pokazuje npr. bogatstvo naše pučke pobožnosti kao jedan od izraza kršćanske vjere i jedan od izvora kršćanskog odgoja na čemu će se u budućnosti još više trebati raditi kako bi se taj vid što više iskoristio u izvornosti našeg cjelo-

kupnog pastoralna, a posebice na području kateheze i liturgije.⁵⁰

Važnost različitih (socioloških) oblika rada u religioznom odgoju i katehezi⁵¹ također je specifičnost RNE koji bi s ekleziološkog gledišta trebalo još iscrpnije obraditi.

Posebno je važno za ovu studiju isticanje načela o izradi vjeronaučnih udžbenika, katekizama u užem značenju riječi, katehetskih priručnika i drugih religioznoodgojnih i katehetskih (tiskanih) medija. U načelu treba se držati smjernica i odredaba općih crkvenih dokumenata. "U toj izradi moraju doći do izražaja navedena načela o ciljevima, sadržajima i putovima cjelovitog religioznog odgoja i kateheze: temeljno načelo o 'vjernosti Bogu i čovjeku'; načelo o kristocentrizmu i kršćanskom antropocentrizmu; načela o inkulturaciji evanđeoske poruke katehetskim radom, o dijaloškoj i ekumenskoj dimenziji kateheze, o stvaralačkom vjerničkom pristupu s obzirom na problem 'govora vjere', o izvorima sadržaja u religioznom odgoju i katehezi, o kriterijima s obzirom na postavljanje ciljeva te s obzirom na izbor metodičkih pristupa i sredstava (medija) komuniciranja u katehezi, i drugim važnim pitanjima koja se tiču cjelovitog i Evandjelju vjernog religioznoodgojnog i katehetskog rada."⁵²

S obzirom na temeljno načelo 'vjernosti Bogu i čovjeku', jedan od glavnih autora ovog dokumenta Josip Baričević ovako

⁴⁷ RNE. Uvodna riječ predsjednika katehetskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije, str. 6.

⁴⁸ RNE. Narav i svrha ovih smjernica, str. 14.

⁴⁹ RNE, str. 64. točka bilješke 68. Točka dokumenta 33.

⁵⁰ RNE 41. Kad ljudi drže nešto u rukama u crkvi na blagdane: Svijećnica, Cvjetnica itd., crkve su pune, jer se nešto događa.

⁵¹ RNE 51. "Grupni pak rad posebno pogoduje razvijanju sposobnosti za autentično i stvaralačko međusobno komuniciranje i za suradnju s drugima. Time se članovi vjeronaučnih i drugih kršćanskih skupina (zajednica) osposobljavaju za življenje autentičnijeg zajedništva u župskim i drugim širim kršćanskim zajednicama." Vrijedna rasprava na tu temu je: A. Godin, *Skupine u Crkvi. Kršćanski uvod u dinamiku skupine*. S francuskog preveo Bernardin Škunca, Split, Crkva u svijetu, 1975.

⁵² RNE 52.

donosi zahtjeve suvremene kateheze prema smjernicama koje bi trebale biti kriterij za promatranje konkretnog vjeronaučnog rada i za analizu vjeronaučnih priručnika i drugih medija:

- kristocentričnost, trojstvena teocentričnost i kršćanska antropocentričnost kateheze;
- inkulturacija evanđeoske poruke religioznim odgojem i katehezom;
- stvaranje uvijek novoga govora vjere u religioznoodgojnom i katehetskom komuniciranju poruke i iskustva vjere;
- duhovno-molitvena dimenzija kao jedna od glavnih i temeljnih dimenzija cjelokupnog religioznoodgojnog i katehetskog rada;
- integriranje i stvaralačko preoblikovanje zdravih elemenata naše pučke pobožnosti kao jednog od izraza kršćanske vjere i jednog od izvora autentičnog odgoja u vjeri;
- dijaloška i ekumenska dimenzija cjelokupnog religioznoodgojnog, evangelizacijskog i katehetskog djelovanja;
- izvorno i stvaralačko komuniciranje s izvornim biblijskim, liturgijskim i drugim tradicijskim tekstovima u kojima se kao na bistrom i svježem izvoru susrećemo s najizvornijim i najosobnijim iskustvom vjere;
- isto tako izvorno i stvaralačko komuniciranje s općeljudskim i vjerničkim iskustvom u kvalitetnim književno-umjetničkim i drugim tekstovima te u kvalitetnim djelima s područja glazbe, likovnih i drugih umjetnosti, kao i u kvalitetnim audiovizualnim i drugim medijima.⁵³

Ovi zahtjevi pokazuju neke nove dimenzije koje ne nalazimo toliko naglašene u papinskim dokumentima. Neke smo već istaknuli, a treba još istaknuti izvorno i stvaralačko komuniciranje s izvornim biblijskim liturgijskim i drugim tradicijskim tekstovima, kao i izvorno i stvaralačko komuniciranje s općeljudskim i vjerničkim iskustvima. Uza sve ove zahtjeve čini se da ipak u RNE nije dovoljno istaknut krajnji cilj kršćanske poruke spasenja iako on postoji s obzirom na ciljeve. Krajnji i glavni

cilj kateheze i zadaća Crkve je navještaj spasenja,⁵⁴ a ne razvijanje općevjerničkih ili ljudskih sposobnosti.

S tim u svezi treba nadodati da katekizam, katehetski priručnik ili udžbenik ne bi smio pretpostaviti vjeru svojih adresata, već im je pokazati, prikazati, otkriti, sročiti, navijestiti, posvjedočiti kao navještaj spasenja u Kristu, kako to čini Katekizam Katoličke crkve.

Zato nije čudo što je najavljena izrada novog Općeg katehetskog direktorija, koji će u odnosu na načelo vjernosti Bogu i čovjeku, na način kako to čini KKC, spajajući stari poklad vjere s novim dostignućima pristupa u navještanju i katehezi, pokazati kako konkretno primijeniti iznijete teze i načela.

Da KKC ne bi ostao samo prevedeno a zatim pohranjeno blago Katoličke crkve u hrvatskom narodu najvećim dijelom ovisi o prvim naslovnicima KKC u nas, o našim biskupima.

⁵³ Usp. bilješku 45. Istaknuta su nova gledišta: a) stvaranje uvijek novoga govora vjere, što je jedan od glavnih problema prenošenja Radosne vijesti novim generacijama; b) integriranje pučke pobožnosti, što znači obećanje i sve veću inkulturaciju; c) komuniciranje s izvornim biblijskim, liturgijskim i drugim tradicijskim tekstovima, što je novost i mogućnost našeg vremena; d) izvorno i stvaralačko iskustvo s općeljudskim i vjerničkim iskustvima, što može biti velik izazov za dobro vođenu katehezu, ali i pogubno za promašaje.

⁵⁴ Usp. "Zadaća kateheze", OKD 21. Vidi također *Mt* 11,25 i *Lk* 10,21 te usp. s RNE 45.